

Основними напрямками вдосконалення управління відтворенням основних фондів у молочному скотарстві, на нашу думку, є широке використання баз даних автоматизованих систем управління підприємством для оперативного використання інформації у підготовці управлінських рішень, організація формування джерел фінансування, планування, регламентація (на основі сучасних нормативів) і бюджетування відтворювального процесу поголів'я продуктивної худоби молочного скотарства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Березівський П. С. Відродження галузі скотарства у сільськогосподарських підприємствах Львівської області: оцінка, проблеми, прогнози / П. С. Березівський // Економіка АПК. – 2010. – № 2. – С. 15-20.
2. Економічні напрями ефективного функціонування ринків продукції скотарства / М. М. Ільчук, М. В. Калінчик, М. М. Рудий [та ін.]. – К.: Нічлава, 2009. – 352 с.
3. Пархомець М. К. Наукове забезпечення ефективного розвитку молочного скотарства України (науково-практичні рекомендації) / М. К. Пархомець, О.М. Павленко / За ред. М. К. Пархомця. – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – 41 с.
4. Микитюк Д. Курс на досягнення семитисячних надоїв молока / Д. Микитюк, В. Савранчук, М. Геймор // Пропозиція. – 2009. – № 11. – С. 118–121.
5. Закон України від 15.12.1993 № 3691-ХІІ «Про племінну справу у тваринництві». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3691-12>
6. Ілященко Г.Д. Відтворна здатність та її зв'язок з молочною продуктивністю корів / Г.Д. Ілященко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2011. – Вип. 160. – Ч. 1. – С. 15–162.
7. Яблонський В.А. Проблеми відтворення тварин: стан і погляд у майбутнє галузі / В. А. Яблонський // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2011. – Вип. 160. – Ч. 1. – С. 136–141.
8. Эйснер Ф.Ф. Племенная работа с молочным скотом. / Ф.Ф. Эйснер. – М.: Агропромиздат, 1986. – 184 с.
9. Система управління молочним скотарством “Інтесел Орсек” – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://inteselorsek.io.ua/>
10. Лакатош В. М. Застосування комп'ютерних програм для контролю відтворення великої рогатої худоби / В.М. Лакатош, М. М. Козак, М. О. Єсаулов, О. А. Хавтун // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2011. – Вип. 160. – Ч. 1. – С. 69–74.

Формирование системы управления воспроизводством поголовья в молочном скотоводстве

В.В. Зубченко

В статье обобщены особенности процесса воспроизводства производительного поголовья крупного рогатого скота молочного направления и обоснованы направления формирования системы управления воспроизводством в молочном скотоводстве. Доказана необходимость создания информационной базы процесса управления воспроизводством производительного поголовья.

Ключевые слова: молочное скотоводство, процесс воспроизводства поголовья, система управления, экономическая эффективность.

Forming of the control system of reproduction of total number of livestock in the milk cattle breeding

V. Zubchenko

In article the features of process of reproduction of productive total number of livestock of cattle of milk direction are generalized and directions of forming of the control system by reproduction in the milk cattle breeding are grounded. The necessity of creation of informative base of process of management by reproduction of productive total number of livestock is proved.

Key words: milk cattle breeding, process of reproduction of total number of livestock, control system, economic efficiency.

УДК 332.25/. 28/. 64

НЕДАШКІВСЬКА Т.М., аспірантка

Науковий керівник – **ДОБРЯК Д.С.,** д-р екон. наук, чл.-кор. НААНУ

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОЦІНКА ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ВЛАСНИКАМ ЗЕМЛІ ТА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАЧАМ У РАЗІ ВИЛУЧЕННЯ (ОРЕНДИ) СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ ПІД ЛІНІЙНІ ОБ'ЄКТИ

У статті висвітлено наукові засади відшкодування збитків сільськогосподарського виробництва власникам землі та землекористувачам у разі вилучення або оренди сільськогосподарських угідь під лінійні об'єкти. Запропоновано методичні підходи до проведення оцінки розмірів збитків сільськогосподарського виробництва у разі вилучення (викупу) земельної ділянки під будівництво чи реконструкцію газопроводу.

Ключові слова: розмір збитків сільськогосподарського виробництва, лінійні об'єкти, неодержаний дохід.

Постановка проблеми. Запровадження приватної власності на землю обумовило необхідність встановлення обмежень та обтяжень у сільськогосподарському землекористуванні,

які спричиняють збитки сільськогосподарського виробництва. Вказане потребує розробки методичних підходів щодо визначення цих збитків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням визначення розмірів збитків та їх відшкодування власникам землі та землекористувачам присвячено роботи таких науковців, як Д.І. Бабміндра, Д.С. Добряк, Й.М. Дорош, А.М. Третяк та ін.[1, 2, 6].

Разом з тим, залишаються питання щодо більш глибокого обґрунтування та вдосконалення методичних підходів до визначення розмірів збитків сільськогосподарського виробництва.

Мета дослідження – висвітлити науково-методичні засади відшкодування збитків сільськогосподарського виробництва, спричинених вилученням (викупом) або орендою сільськогосподарських угідь для будівництва лінійних об'єктів, та обґрунтування основних методичних підходів до проведення оцінки розмірів зазначених збитків, які базуються на базових і наявних показниках, визначених з урахуванням номенклатури ґрунтів.

Матеріал і методика досліджень. Матеріалом дослідження є монографічна література, нормативно-правові акти, статті періодичних видань, підручники. Методологічною та теоретичною основами досліджень стали діалектичний метод пізнання і системний підхід до вивчення питання встановлення обмежень та обтяжень у сільськогосподарському землекористуванні, які спричиняють збитки сільськогосподарського виробництва.

Результати досліджень та їх обговорення. Відшкодування збитків, що виникають у процесі реалізації власниками землі і землекористувачами прав на землю, є однією з важливих гарантій захисту земельних, майнових та інших суб'єктивних прав і законних інтересів вказаних осіб. Чинне земельне законодавство України регламентує відшкодування збитків, що заподіяні внаслідок вилучення (викупу) або оренди сільськогосподарських угідь для будівництва лінійних об'єктів.

Статтею 156 Земельного кодексу України визначено, що власникам землі та землекористувачам відшкодовуються збитки, заподіяні внаслідок:

- а) вилучення (викупу) сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників для потреб, не пов'язаних із сільськогосподарським і лісогосподарським виробництвом;
- б) тимчасового зайняття сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників для інших видів використання;
- в) встановлення обмежень щодо використання земельних ділянок;
- г) погіршення якості ґрунтового покриву та інших корисних властивостей сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників;
- г) приведення сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників у непридатний для використання стан;
- д) недержання доходів за час тимчасового невикористання земельної ділянки.

Згідно зі статтею 157 Земельного кодексу України, відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам здійснюють органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадяни та юридичні особи, які використовують земельні ділянки, а також органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадяни та юридичні особи, діяльність яких обмежує права власників і землекористувачів або погіршує якість земель, розташованих у зоні їх впливу, в тому числі внаслідок хімічного і радіоактивного забруднення території, засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами і стічними водами. Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі і землекористувачам встановлюється Кабінетом міністрів України.

Відшкодування вказаних збитків також регламентується статтею 16 Закону України «Про трубопровідний транспорт».

Згідно із Порядком визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 19 квітня 1993 року № 284, відшкодуванню підлягають:

- а) вартість житлових будинків, виробничих та інших будівель і споруд, включаючи незавершене будівництво;
- б) вартість плодючих та інших багаторічних насаджень;
- в) вартість лісових і деревно-чагарникових насаджень;
- г) вартість водних джерел (колодязів, ставків, водоймищ, свердловин тощо), зрошувальних і осушувальних систем, протиерозійних і протиселевих споруд;
- г) понесені витрати на поліпшення якості земель за період використання земельних ділянок з урахуванням економічних показників, на незавершене сільськогосподарське виробництво (оранка, внесення добрив, посів, інші види робіт), на розвідувальні та проектні роботи;

д) інші збитки власників землі і землекористувачів, у тому числі орендарів, включаючи і неодержані доходи, якщо вони обґрунтовані. Неодержаний доход – це дохід, який міг би одержати власник землі, землекористувач, у тому числі орендар, із земельної ділянки і який він не одержав внаслідок її вилучення (викупу) або тимчасового зайняття, обмеження прав, погіршення якості землі або приведення її у непридатність для використання за цільовим призначенням у результаті негативного впливу, спричиненого діяльністю підприємств, установ, організацій та громадян.

Розміри збитків визначаються в повному обсязі відповідно до реальної вартості майна на момент заподіяння збитків, проведених витрат на поліпшення якості земель (з урахуванням ринкової або відновної вартості).

Розміри відшкодувань збитків сільськогосподарського виробництва ґрунтуються на базових показниках, визначених з урахуванням номенклатури ґрунтів, які поширені у районах будівництва і наявних, наприклад, трас газопроводів чи інших лінійних об'єктів.

Оцінка розмірів збитків сільськогосподарського виробництва здійснюється для таких випадків:

- будівництво чи реконструкція газопроводу терміном в межах одного вегетаційного періоду: за наявності посівів, за проведеного обробітку ґрунту, внесення добрив, без проведення посіву культур;

- будівництво чи реконструкція газопроводу проводиться в межах декількох вегетаційних періодів.

Основні підходи до проведення оцінки розмірів збитків полягають у наступному.

Розрахунок розмірів збитків сільськогосподарського виробництва у разі вилучення (викупу) земельної ділянки під будівництво чи реконструкцію газопроводу у випадку наявності на ній посівів проводиться за формулою:

$$P \text{ зб.-1} = U_{б.д.х} \times Цз + U_{д.} \times Цз - V_{зб.ур.} + D_{п.з.} + D_{н.в.} + D_{с.п.},$$

де $P \text{ зб.-1}$ – повний розмір збитків сільськогосподарського виробництва, в гривнях;

$U_{б.д.х}$ – урожайність культури на неудобреному ґрунті, ц з 1 га;

$Цз$ – ціна закупівельна за 1 ц відповідної культури;

$U_{д.}$ – прибавка урожаю за рахунок внесених добрив;

$V_{зб.ур.}$ – витрати на збір урожаю культури з 1 га, грн;

$D_{п.з.}$ – доля плати за землю, грн;

$D_{н.в.}$ – доля накладних витрат виробництва, грн;

$D_{с.п.}$ – доля страхових платежів за посіви, грн.

Прибавка урожаю за рахунок внесених добрив визначається за формулою:

$$U_{д.} = Pr \times ONPK,$$

де Pr – внесено поживних речовин (NPK), кг на 1 га;

$ONPK$ – окупність 1 кг поживних речовин (NPK) приростом урожаю, кг зернових одиниць.

Розрахунок розмірів збитків сільськогосподарського виробництва у разі вилучення (викупу) земельної ділянки під будівництво чи реконструкцію газопроводу у випадку проведеного попереднього обробітку ґрунту та внесення добрив, але не проведеного посіву культури згідно з діючою сівозміною, проводиться за формулою:

$$P \text{ зб.-2} = P \text{ зб.-1} - Z_{пк} - D_{сп.},$$

де $P \text{ зб.-2}$ – розмір збитків без посіву культур;

$P \text{ зб.-1}$ – повний розмір збитків сільськогосподарського виробництва;

$Z_{пк}$ – непроведені затрати на посів культур;

$D_{сп.}$ – доля страхових платежів за посіви, грн.

Розрахунок розмірів збитків сільськогосподарського виробництва у разі вилучення (викупу) земельної ділянки під будівництво чи реконструкцію газопроводу у випадку проведеної підготовки ґрунту без внесення добрив і відсутності на ній посівів культур, проводиться за формулою:

$$P \text{ зб.-3} = U_{б.д.} \times Цз - V_{зб.ур.} + D_{з.} + D_{н.в.} - Z_{пк},$$

де $P \text{ зб.-3}$ – розмір збитків без внесення добрив і відсутності посівів;

$U_{б.д.}$ – урожайність культури на неудобреному ґрунті, ц з 1 га;

$Цз$ – ціна закупівельна за 1 ц відповідної культури;

$V_{зб.ур.}$ – витрати на збір урожаю культури;

$D_{з.}$ – доля плати за землю, грн;

$D_{н.в.}$ – доля накладних витрат виробництва, грн;

$Z_{пк}$ – непроведені затрати на посів культур.

Розрахунок розмірів збитків сільськогосподарського виробництва (неотриманих доходів) у разі вилучення (викупу) земельної ділянки під будівництво чи реконструкцію газопроводу у випадку протягом декількох вегетаційних періодів проводиться на наступні роки за формулою:

$$P_{зб-4} = P_{зб.-3} - 3пг. \times Кв.п.,$$

де $P_{зб-4}$ – розмір збитків (неодержаних доходів) за кожний наступний рік;

$P_{зб.-3}$ – розмір збитків без внесення добрив і відсутності посівів;

3пг. – розмір затрат на підготовку ґрунту;

Кв.п. – кількість вегетаційних періодів.

Вартість виконаних робіт визначається відповідно до технологічних карт та існуючих розцінок на виконані роботи. Основні технології вирощування сільськогосподарських культур були розроблені Інститутом землеустрою УААН у 1986-1987 роках для господарств усіх адміністративних районів і областей України згідно з агровиробничими групами ґрунтів («Рабочие проекты организации возделывания сельскохозяйственных культур в севооборотах»). Для розробки технологій можуть бути використані "Технологічні карти з розробки укрупнених нормативів виробничих витрат в рослинництві для внутрігосподарського планування в господарствах України", 1980, УкрНДІ економіки та організації сільського господарства ім. О.Г. Шліхтера, а також рекомендації інших науково-дослідних установ.

Розрахунок вартості основних витрат на вирощування сільськогосподарських культур виконується в порівняльних цінах, або виходячи з цін поточного року на вартість насіння, мінеральних добрив, пестицидів, заробітну плату тощо. Витрати на технічну та біологічну рекультивацию розраховуються окремо, на підставі діючих нормативних документів, і до складу даних базових показників не включені. У разі, якщо обчислені збитки сільськогосподарського виробництва виявляються меншими за суми витрат на вирощування культур та збирання урожаю, то збитки приймаються в розмірі фактично понесених витрат, збільшених на відсоток рентабельності продукції рослинництва чи окремої культури на рівні відповідного регіону в середньому за останні п'ять років на підставі довідки статистичних органів. Розмір збитків сільськогосподарського виробництва, у випадку проходження магістральних газопроводів по кормових угіддях (сінокоси, пасовища), приймається із розрахунку вартості одержуваної продукції рослинництва (зелена маса, сіно, сінаж), за виключенням затрат на їх збирання, транспортування та зберігання.

Висновки. Аналізуючи науково-методичні засади визначення розмірів збитків сільськогосподарського виробництва, спричинених вилученням (викупом) або орендою сільськогосподарських угідь для будівництва лінійних об'єктів, можна зробити висновок, що на сьогодні методика розрахунку розмірів вказаних збитків ще недосконала, а тому запропоновані методичні підходи дають можливість удосконалити механізми щодо вирішення вказаних питань.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Добряк Д.С. Еколого-економічні засади реформування землекористування в ринкових умовах / Д.С. Добряк, Д.І. Бабміндра. – К.: Урожай, 2006. – 336 с.
2. Дорош Й.М. Еколого-економічні основи формування інституту обмежень та обтяжень при використанні земель. – К.: ТОВ «ЦЗРУ», 2007. – 236 с.
3. Земельний кодекс України: Прийнятий 25 жовтня 2001 року № 2788-III // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.
4. Закон України «Про трубопровідний транспорт»: Прийнятий 15 травня 1996 року № 192/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України (ВВР). – 1996. – № 29. – Ст. 139.
5. Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 1993 р. № 284 // Сторінка «Законодавство України» сайту Верховної Ради, 2012.
6. Третяк А.М. Економіка землекористування та землевпорядкування: навч. посібник. – К.: ТОВ «ЦЗРУ», 2004. – 542 с.

Оценка возмещения убытков сельскохозяйственного производства владельцам земли и землепользователям при изъятии (аренде) сельскохозяйственных угодий под линейные объекты

Т.М. Недашковская

В статье отражены научные принципы возмещения убытков сельскохозяйственного производства владельцам земли и землепользователям при изъятии или аренде сельскохозяйственных угодий под линейные объекты. Предложены методические подходы к проведению оценки размеров убытков сельскохозяйственного производства при изъятии (выкупе) земельного участка под строительство или реконструкцию газопровода.

Ключевые слова: размер убытков сельскохозяйственного производства, линейные объекты, неполученный доход.

Estimation of reimbursement of losses of agricultural production to the proprietors of earth to the users of earth at exception (at lease) of agricultural lands under linear objects

T. Nedashkivska

The article considers scientific principles of reimbursement of losses of agricultural production are reflected to the proprietors of earth to the users of earth at an exception or lease of agricultural lands under linear objects. Methodical approaches to carrying out an assessment of the sizes of losses of agricultural production at the exception (redemption) of lot land under building or reconstruction of gas pipeline are offered.

Key words: size of losses of agricultural production, linear objects, uncollected income.

УДК 519.688

БОНДАР О.С., канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ФІНАНСОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА З УРАХУВАННЯМ ФАКТОРІВ РИЗИКУ

У статті розглянуто питання прийняття ефективного фінансового стратегічного рішення на основі моделювання, послідовність кроків створення фінансової моделі з урахуванням факторів ризику, зроблено аналіз вихідних даних, розроблено критерій оптимальності для оцінки прийнятого рішення.

Ключові слова: фінансова модель, фінансові ресурси, прогнозування, ризик, грошові потоки.

Постановка проблеми. Фінансове моделювання – можливість ефективного аналізу складних і невизначених ситуацій, пов'язаних із прийняттям стратегічних рішень, інструмент фінансистів, який дозволяє розглянути численні варіанти у припущенні «Що буде, якщо?» і прожити їх без втрати вкладених коштів.

Фінансова модель забезпечує єдине рішення цих завдань:

- дозволяє зімітувати грошові потоки планованої діяльності і оцінити майбутній фінансовий стан компанії з урахуванням реалізованих проектів;
- показує, звідки братимуться і на що витратяться фінансові ресурси компанії, яка потребує фінансування;
- виступає основою для аналізу ризиків і вибудовування системи ризик-менеджменту компанії;
- забезпечує безперервну аналітичну роботу: дозволяє оперативно коригувати й вести перерахунок можливих варіантів проекту, сценаріїв розвитку бізнесу;
- істотно заощаджує час, дозволяючи уникнути розгляду неприйнятних варіантів і швидко ухвалити рішення про припинення неперспективних інвестиційних проектів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Методологічні та методичні проблеми побудови фінансових моделей та пов'язані з цим конкретні прикладні аспекти були предметом наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів: Алексеев А.А., Панченко А.І., Йескомб Э.Р., Бланк И.А., Бобильова А.З., Бочкарев А., Ситник Г.В., Корольова-Казанська О.В.

Незважаючи на наукові розробки, на сучасному етапі виникла потреба практичного застосування фінансового моделювання діяльності підприємств з урахуванням невизначеності і ризикованості.

Мета дослідження – цільові установки сучасних менеджерів, спрямовані на успішне розширення підприємств, враховуючи можливості ринку. Власники акцій очікують зростання економічної вигоди від володіння ними, що визначається зростанням вартості підприємства, тому одним з головних напрямків стратегічного фінансового планування є безперервне дослідження впливу зростання на інвестиційну, фінансову та виробничу діяльність підприємства.

Матеріал і методика дослідження. Матеріалами дослідження слугували наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, статті із друкованих видань стосовно проблематики фінансового моделювання в умовах ризику. Під час проведення наукового дослідження методологічною основою був системний підхід, що базується на поєднанні фінансово-економічного аналізу та економіко-математичного моделювання.

Результати дослідження та їх обговорення. У ході розробки фінансової стратегії господарюючого суб'єкта можливо використовувати оптимізаційну модель, яка дозволить спостерігати наслідки економічного зростання підприємства, виявити причини зміни ефективності та їх взаємозв'язок з цільовими установками фінансової стратегії, врахувати і оцифрувати такі фактори, як підприємницький і фінансовий ризику, що визначають умови взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем.

Будуючи оптимізаційну модель, необхідно визначити цілі та критерії оптимізації, цільову функцію, яка визначає завдання, що має бути вирішено в процесі оптимізації; допущення, що до-